

OPLEIDING DUURZAME GEBOUWEN

ENERGIE: BASISPRINCIPES

LENTE 2024

Hoe ventileren?

Voorstelling van de verschillende systemen en hun
voor- en nadelen

Julie RENAUX

écorce
INGÉNIERIE & CONSULTANCE

- ▶ Een overzicht geven van de energetische uitdagingen van ventilatie
- ▶ Voorstelling van de basisprincipes, van de 4 mogelijke ventilatiesystemen en hun uitvoeringen, en de voor- en nadelen ervan

INLEIDING

► **Uitdagingen**

- Ongunstige opties
- Basisprincipes

DE SYSTEMEN

DE COMPONENTEN

- Toevoer-, doorstroom- en afvoerinrichtingen
- Warmteterugwinning

HET VENTILATIENET

- Centralisatie/decentralisatie

ENERGIE

Gezondheid en comfort

- ▶ Hygiënische luchtverversing vereist om de kwaliteit van de binnenlucht te garanderen
 - Voor de bewoners/gebruikers
 - Voor het gebouw

Energie

- ▶ Ventilatie leidt tot energieverlies omdat de aangevoerde lucht een andere temperatuur heeft dan de omgevingslucht:

$$P [W] = 0,34 \cdot q_v \left[\frac{m^3}{h} \right] \cdot (T_{int} - T_{puls}) [K]$$

⇒ **Twee optimaliseringsassen om ventilatieverliezen te beperken**

- **De temperatuur van de aangevoerde lucht**
- **De debietregeling**

INLEIDING

- Uitdagingen
- **Ongunstige opties**
- Basisprincipes

DE SYSTEMEN

DE COMPONENTEN

- Toevoer-, doorstroom- en afvoerinrichtingen
- Warmteterugwinning

HET VENTILATIENET

- Centralisatie/decentralisatie

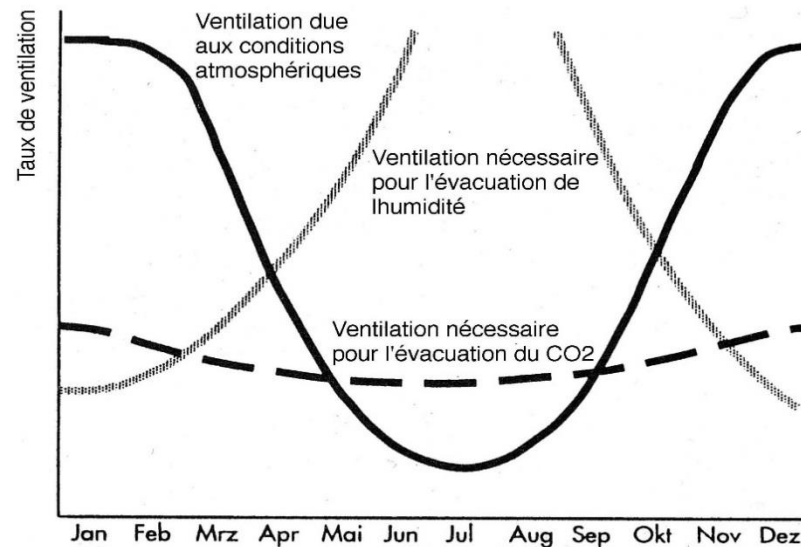
ENERGIE

Rekenen op de slechte luchtdichtheid van de gebouwschil

- ▶ Non-conform (EPB-regelgeving)
- ▶ Te wisselvallig: afhankelijk van de weersomstandigheden (windsnelheid en temperatuur)
- ▶ Debieten zijn meestal ontoereikend
- ▶ Impact op het verbruik en het comfort

Ventileren door de vensters te openen

- ▶ Non-conform (EPB-regelgeving), behalve bij intensieve ventilatie
- ▶ Actie van de mens
- ▶ Te grote en niet-continue debieten
- ▶ Impact op het verbruik en het comfort
- ▶ Verhoogd inbraakrisico
- ▶ Eventueel binnendringen van insecten en regen

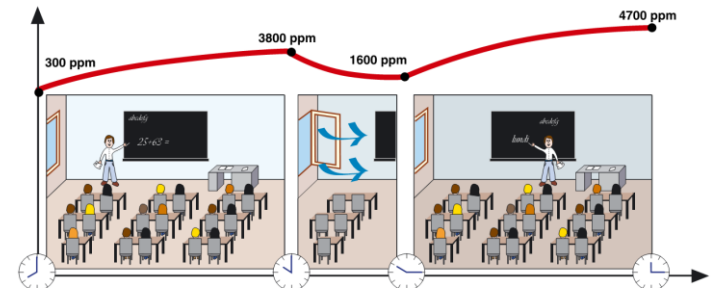
⇒ **Gebouw met hoge prestaties**
 ≠ **bouw zonder opengaande vensters**

NBN
13779 (2007)

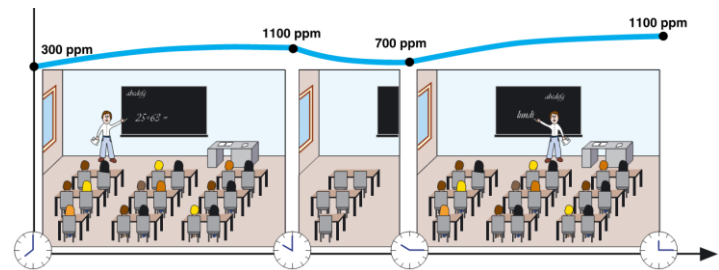
Tableau A.10 — Niveaux de CO₂ dans les pièces

Catégorie	Niveau de CO ₂ au dessus du niveau de l'air neuf en ppm _x	
	Plage type	Valeur par défaut
INT 1	≤ 400	350
INT 2	400 – 600	500
INT 3	600 – 1 000	800
INT 4	> 1 000	1 200

Voorbeeld van evolutie van CO₂-concentratie:
 Klas van 25 leerlingen, 2 uur les -> 15 min. pauze -> 2 uur les

'zonder ventilatie': infiltratie 0,2 vol/u (pauze 4 vol/u)

'met ventilatie': 18 m²/u.pers -> 2,6 vol/u (permanent)

Bron: CETIAT

INLEIDING

- Uitdagingen
- Ongunstige opties
- **Basisprincipes**

DE SYSTEMEN

DE COMPONENTEN

- Toevoer-, doorstroom- en afvoerinrichtingen
- Warmteterugwinning

HET VENTILATIENET

- Centralisatie/decentralisatie

ENERGIE

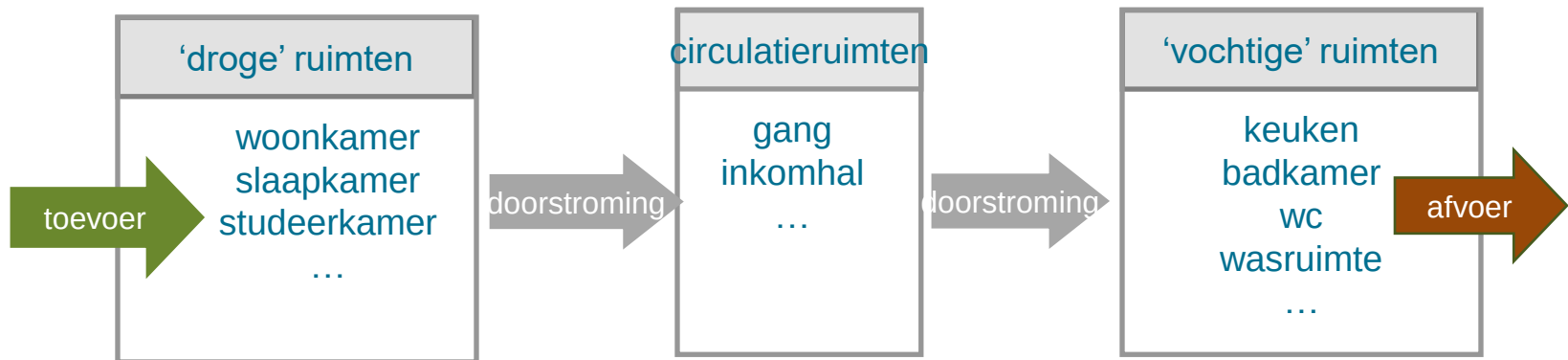
Ideaal systeem

Toevoer en afvoer van lucht in elke ruimte

- ▶ Zeer zeldzaam (technisch ingewikkeld en duur)

Vereenvoudigd systeem (residentieel schema)

- ▶ Toevoer in de 'droge' ruimten
- ▶ Doorstroming via de circulatiezones
- ▶ Afvoer uit de 'vochtige' ruimten

Gebalanceerde debieten

Geen luchtophoping in het gebouw

- ▶ Geen toevoer zonder afvoer
- ▶ Geen afvoer zonder toevoer
 - In het hele gebouw
 - In elke ruimte

INLEIDING

- Uitdagingen
- Ongunstige opties
- Basisprincipes

DE SYSTEMEN

DE COMPONENTEN

- Toevoer-, doorstroom- en afvoerinrichtingen
- Warmteterugwinning

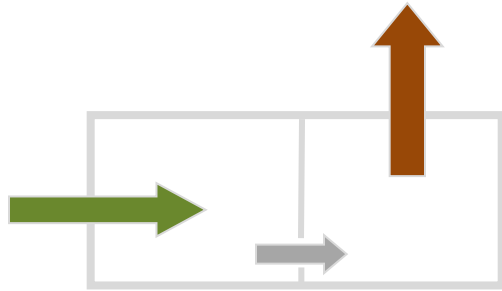
HET VENTILATIENET

- Centralisatie/decentralisatie

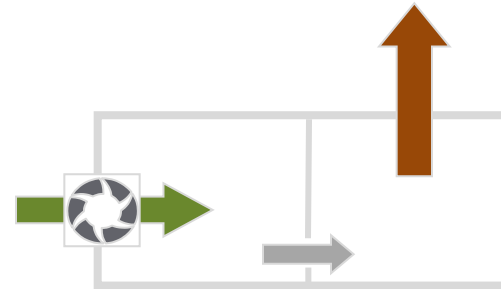
ENERGIE

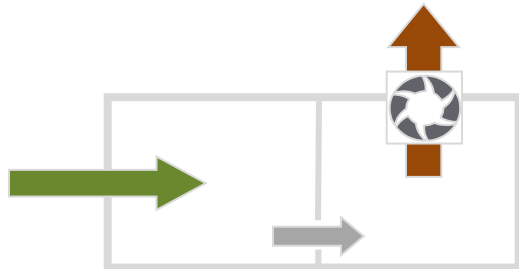
- A.** natuurlijke toevoer
+ natuurlijke afvoer

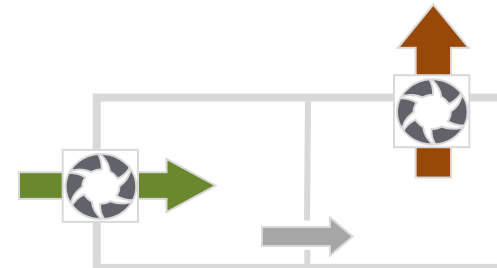
- B.** mechanische toevoer
+ natuurlijke afvoer

- C.** natuurlijke toevoer
+ mechanische afvoer

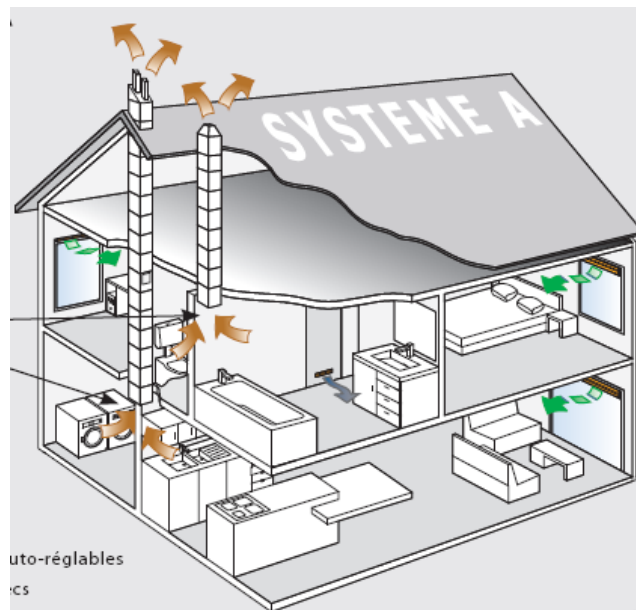

- D.** mechanische toevoer
+ mechanische afvoer

Systeem A: natuurlijke toevoer & natuurlijke afvoer

- ▶ Toevoer: instelbare roosters
- ▶ Doostroming: spleten of roosters
- ▶ Afvoer: instelbare roosters aan begin van verticale kanalen

Bron: Renson

► Voor- en nadelen

+	-
• Niet duur • Geen elektriciteitsverbruik • Weinig onderhoud • Regeling rooster per rooster	• Geen debietcontrole • Complexiteit van de realisatie van de verticale kanalen en hoogte van de uitlaten • Manuele regeling, rooster per rooster • (Filteren van de toegevoerde lucht) • (Buitengeluiden) • Toegevoerde 'koude' lucht = energieverlies en gebrek aan comfort • Gelijmatige verdeling van de toegevoerde lucht minder goed verzekerd (centrale ruimte)

Systeem B: mechanische toevoer & natuurlijke afvoer

- ▶ Toevoer: ventilator(en)
- ▶ Doostroming: spleten of roosters
- ▶ Afvoer: instelbare roosters aan begin van verticale kanalen

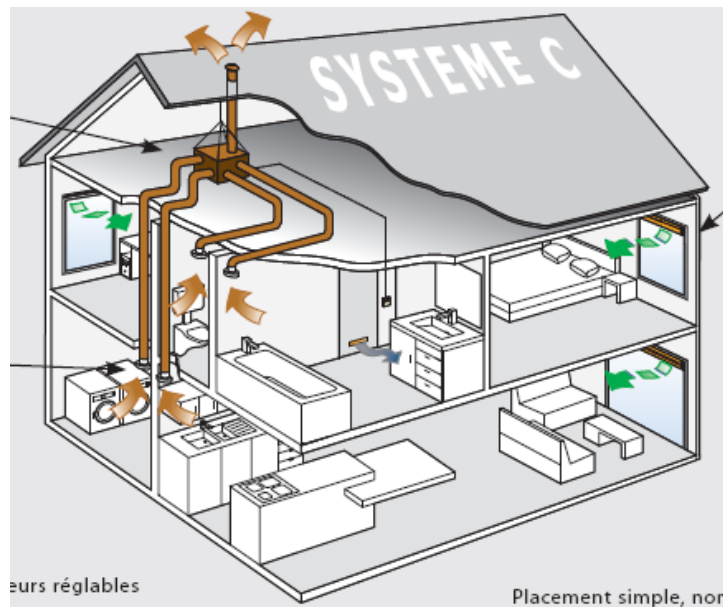
► Voor- en nadelen

+	-
• Goede verdeling van de verse lucht en controle van de debieten ervan • Vermindering van het risico van terugslag en infiltratie • Mogelijkheid van filtering van de toegevoerde lucht (algemeen) • Mogelijkheid van voorverwarming van de toegevoerde lucht	• Elektriciteitsverbruik • Onderhoud vereist • Bevordering van overdracht van vochtige lucht aan de wanden (gebouw in overdruk) • Geen controle over de afvoerluchtdebieten en geringe afvoerefficiëntie • Complexiteit van de realisatie van de verticale kanalen en hoogte van de uitlaten • Toegevoerde 'koude' lucht = energieverlies en gebrek aan comfort

Systeem C: natuurlijke toevoer & mechanische afvoer

- ▶ Toevoer: regelbare roosters
- ▶ Doostroming: spleten of roosters
- ▶ Afvoer: ventilator(en)

Bron: Renson

► Voor- en nadelen

+	-
• Controle van de afvoer- luchtdebieten (en in mindere mate van de toevoerluchtdebieten) • Gebouw in onderdruk • Flexibele realisatie van de afzuiging • Mogelijkheid van regeling van de luchtafzuiging volgens kwaliteit en/of aanwezigheid (C+) • Voordeliger in gebruik dan systeem D • Energierecuperatie uit vervuilde lucht mogelijk (met warmtepomp)	• Elektriciteitsverbruik (kan worden verlaagd door een goede regeling) • Regelmatig onderhoud • Manuele regeling, rooster per rooster • (Filteren van de toegevoerde lucht) • (Buitengeluiden) • Toegevoerde 'koude' lucht = energieverlies en gebrek aan comfort • Appartementengebouwen: risico van drukonevenwicht tussen woningen • Gelijkmatige verdeling van de toegevoerde lucht minder goed verzekerd (centrale ruimte)

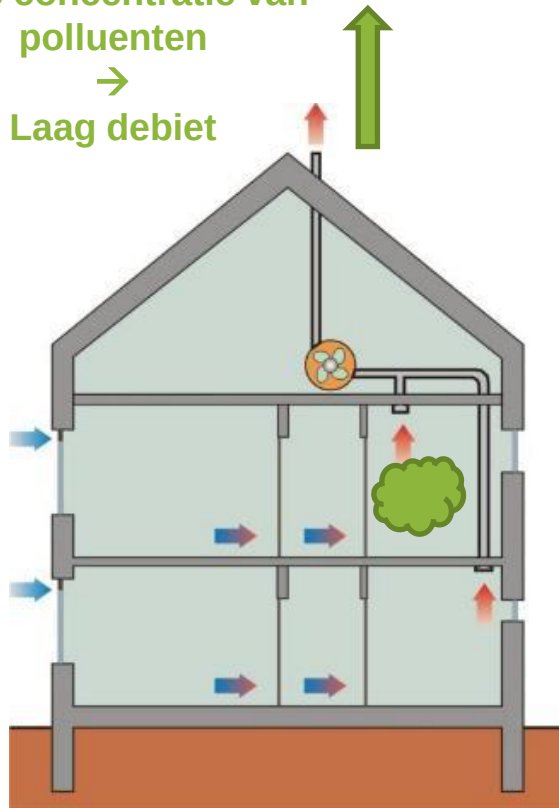
Geregeld systeem C (“C+”)

- ▶ Regeling overeenkomstig de sensoren (RV, CO₂, VOS, aanwezigheid)
- ▶ Vermindering van verliezen en verbruik

Lage concentratie van
polluenten

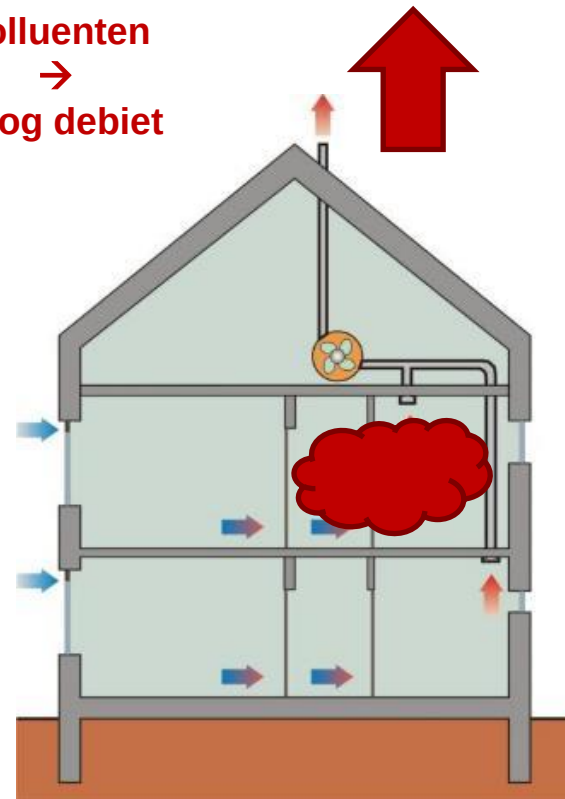
Laag debiet

Hoge concentratie van
polluenten

Hoog debiet

Geregeld systeem C (“C+”)

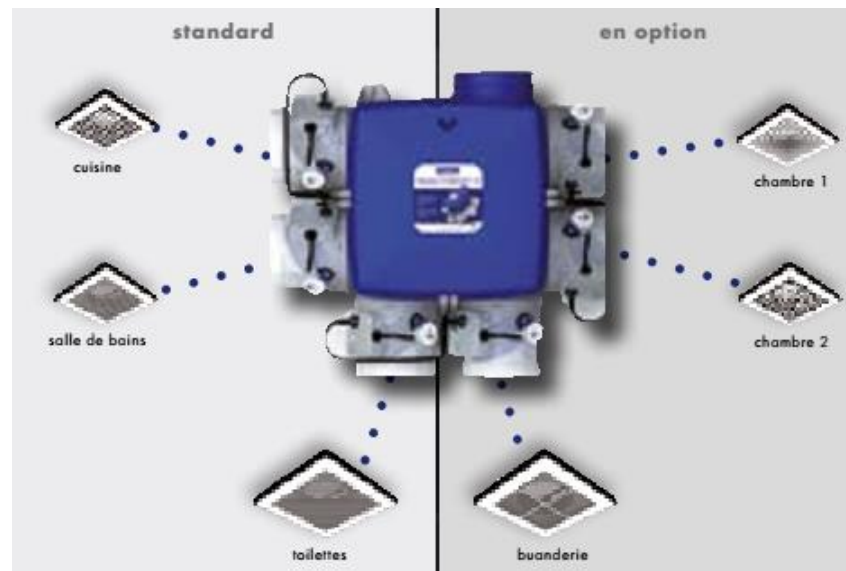
- ▶ Principe
 - Regeling van het extractiedebiet volgens bezetting
Badkamer, wasplaats: vochtdetectie
Toiletten: vochtdetectie
Keuken: vochtdetectie + bewegingsdetectie
 - De sensoren regelen de luchttoevoer niet

Bron: Renson

Geregeld systeem C (“C+”)

- ▶ Beperkt
 - Het luchtdebiet wordt geregeld op basis van de bezetting in de vochtige vertrekken. ‘s Nachts is het luchtdebiet minimaal, zodat de luchtkwaliteit in de slaapkamers niet noodzakelijk gegarandeerd is.
- ▶ Verbetering is mogelijk
 - Bijkomende luchtafzuiging in de slaapkamers.

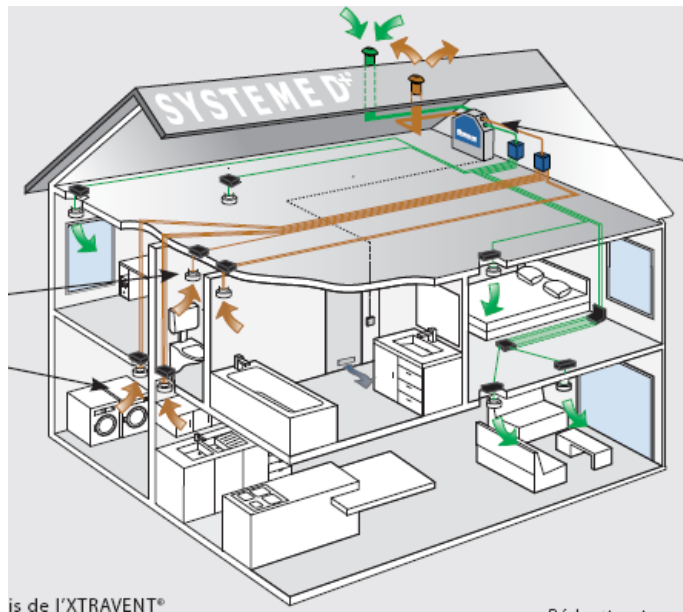

Bron: Renson

Systeem D: mechanische ventilatie met dubbele stroom

- ▶ Toevoer: ventilator(en)
- ▶ Doorstroming: spleten of roosters
- ▶ Afvoer: ventilator(en)

Bron: Renson

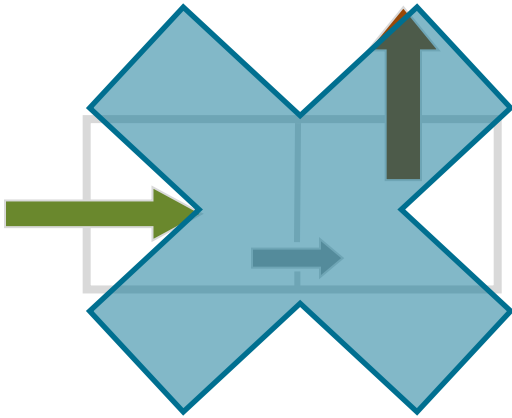
► Voor- en nadelen

+	-
• Controle van de debieten (onafhankelijkheid van de weersomstandigheden en mogelijke regeling) • ‘Voorverwarmde’ toegevoerde lucht = energierugwinning (positieve balans ‘energieverbruik <> vermindering van de behoeften’) en comfort • Geen overdracht van buitengeluiden • Filtering van de verse buitenlucht (globale filtering)	• Elektriciteitsverbruik (kan worden verlaagd door een goede regeling) • Regelmatig onderhoud • Kosten (die van systeem C niet gelijk aan nul) • Plaatsruimte van de kanalen en de groep (soms complex bij renovatie)

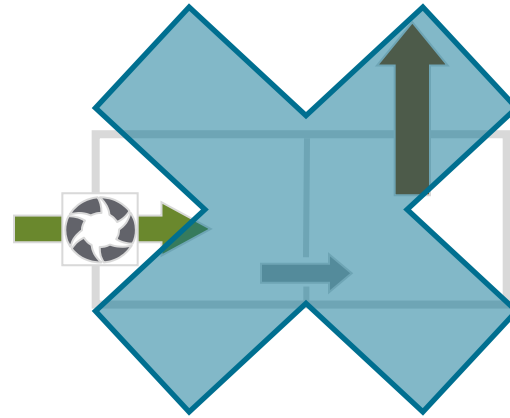

Op het vlak van de energie

- A. natuurlijke toevoer
+ natuurlijke afvoer

- B. mechanische toevoer
+ natuurlijke afvoer

- C. natuurlijke toevoer
+ mechanische afvoer

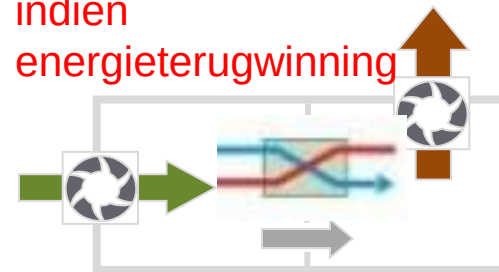

~ OK voor LAGE ENERGIE / RENOVATIE

- D. mechanische toevoer
+ mechanische afvoer

indien
energieterugwinning

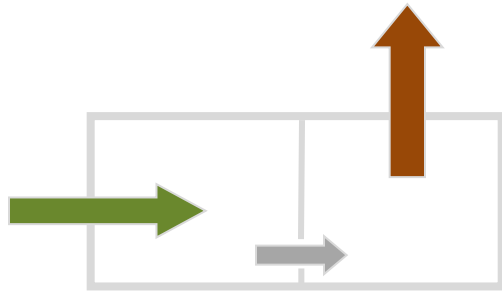

OK voor PASSIEF en LAGE ENERGIE

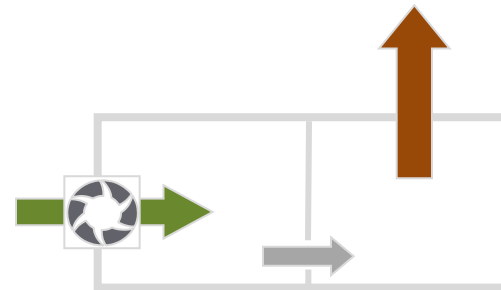
Op het vlak van het ademhalingscomfort (luchtkwaliteit)

- A. natuurlijke toevoer
+ natuurlijke afvoer

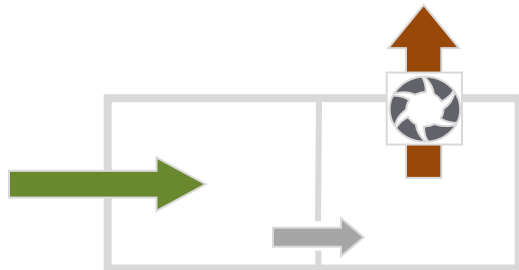

Complexiteit van de realisatie

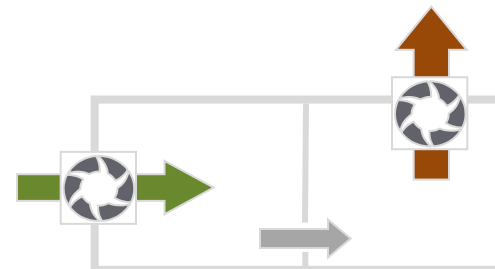
- B. mechanische toevoer
+ natuurlijke afvoer

- C. natuurlijke toevoer
+ mechanische afvoer

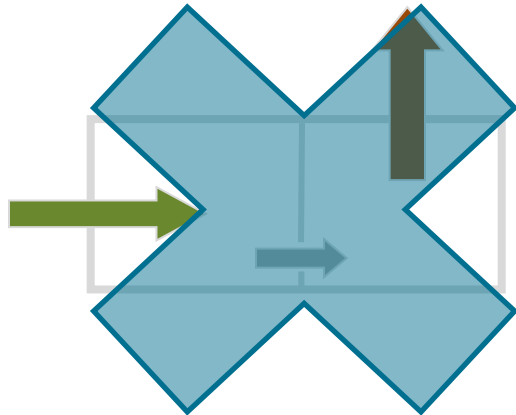

- D. mechanische toevoer
+ mechanische afvoer

Op het vlak van het thermische comfort (winter)

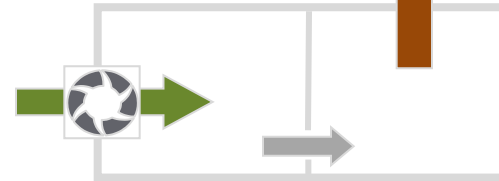
- A. natuurlijke toevoer
+ natuurlijke afvoer

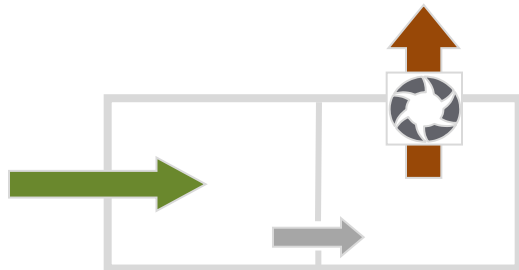
- B. mechanische toevoer
+ natuurlijke afvoer

indien voorverwarmen,
maar energiegebruik

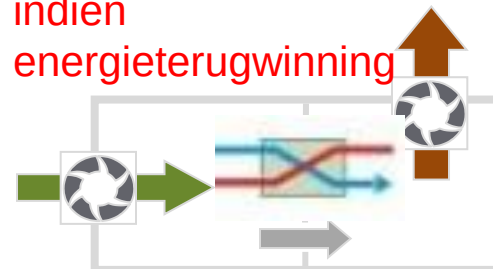
- C. natuurlijke toevoer
+ mechanische afvoer

- D. mechanische toevoer
+ mechanische afvoer

indien
energieterugwinning

Andere criteria

- ▶ Afvoer van de vochtigheid > systemen C en D zijn de efficiëntste
- ▶ Configuratie van de ruimten <> plaatsruimte van de installatie
- ▶ Installatiekosten <> exploitatiekosten
- ▶ Bestemming
- ▶ Eventuele behoefte aan behandeling van de verse buitenlucht
- ▶ Eventuele behoefte aan filtering van de verse buitenlucht
- ▶ EPB-reglementering (ventilatie <> isolatie)
- ▶ Ventilatie <> luchtdichtheid

INLEIDING

- Uitdagingen
- Ongunstige opties
- Basisprincipes

DE SYSTEMEN

DE COMPONENTEN

- **Toevoer-, doorstroom- en afvoerinrichtingen**
- Warmteterugwinning

HET VENTILATIENET

- Centralisatie/decentralisatie

ENERGIE

Luchttoevoeropening

- ... mechanisch

Muurventilator
Bron: Helios

Ventilator in beglazing
Bron:

- ... regelbaar

Ventilatiekast
Bron: Renson

Schuifrooster
Bron: Renson

Doorstroomopening

- ▶ Spleet onder de deur
- ▶ Roosters

Muurrooster
Bron: Buildwise

Akoestische deurroosters
Bron: Renson

Luchtafvoeropening

► ...mechanisch

Lokale afzuigventilator
Bron: Soler & Palau

Kanaalventilator
Bron: Soler & Palau

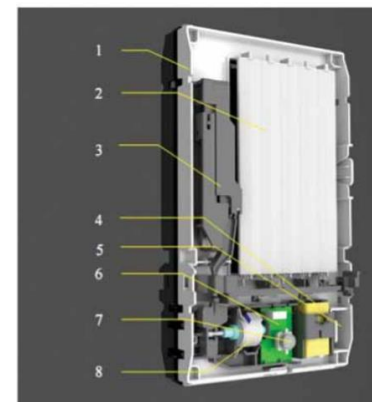

Raamventilator
Bron: Soler & Palau

► ...regelbaar

Rooster met manuele regeling
Bron: Renson

Rooster met automatische regeling
Bron: Schiedel

- 1 dos
- 2 volets (shutters)
- 3 détecteur de l'humidité
- 4 batterie
- 5 tranchée pour l'électricité
- 6 PCB
- 7 détecteur de présence
- 8 moteur

Dubbelstroomgroep

- Eengezinswoning

- $\dot{V} = \rightarrow 500 \text{ m}^3/\text{u}$
- $\eta_{\text{warmtewisselaar}} = 85 \%$

- Tertiair gebouw, gecentraliseerde woning, enz.

- $\dot{V} = 1200-27000 \text{ m}^3/\text{u}$
- $\eta_{\text{warmtewisselaar}} = 75 \%$

Distributie

► Kanalen

Verzinkt staal

Polypropyleen

Soepele aluminiumkanalen

Kanalen in textiel (enkel inblazing)

Distributie

► Toebehoren

Ronde geluiddemper
Bron: Trox

Coulissengeluiddemper
Bron: Trox

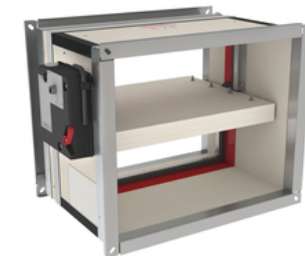
Flexibele geluiddemper
Bron: Lindab

Regelkleppen
Bron: Energie +

Brandkleppen
Bron: RFT

INLEIDING

- ▶ Uitdagingen
- ▶ Ongunstige opties
- ▶ Basisprincipes

DE SYSTEMEN

DE COMPONENTEN

- ▶ Toevoer-, doorstroom- en afvoerinrichtingen
- ▶ **Warmteterugwinning uit de afgevoerde lucht**

HET VENTILATIENET

- ▶ Centralisatie/decentralisatie

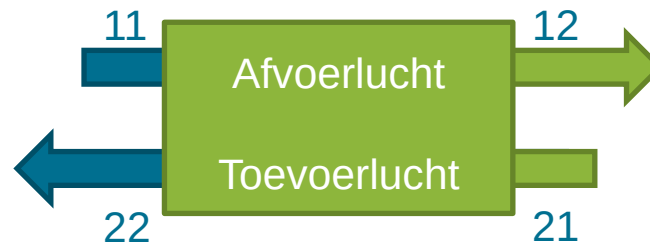
ENERGIE

Verliezen door hygiënische ventilatie

$$P [W] = 0,34 \cdot q_v \left[\frac{m^3}{h} \right] \cdot (T_{int} - T_{puls}) [K]$$

- Een warmtewisselaar laat toe een deel van de energie uit de afgevoerde lucht terug te winnen om deze aan de verse buitenlucht af te geven

- De doeltreffendheid ervan wordt als volgt uitgedrukt (NBN EN 308)

η = rendement

t = temperatuur [$^{\circ}\text{C}$]

x = absolute vochtigheid

[$\text{kg}_{\text{water}}/\text{kg}_{\text{droge lucht}}$]

$$\eta_t = \frac{t_{22} - t_{21}}{t_{11} - t_{21}} \Rightarrow \text{Voor de temperatuur}$$

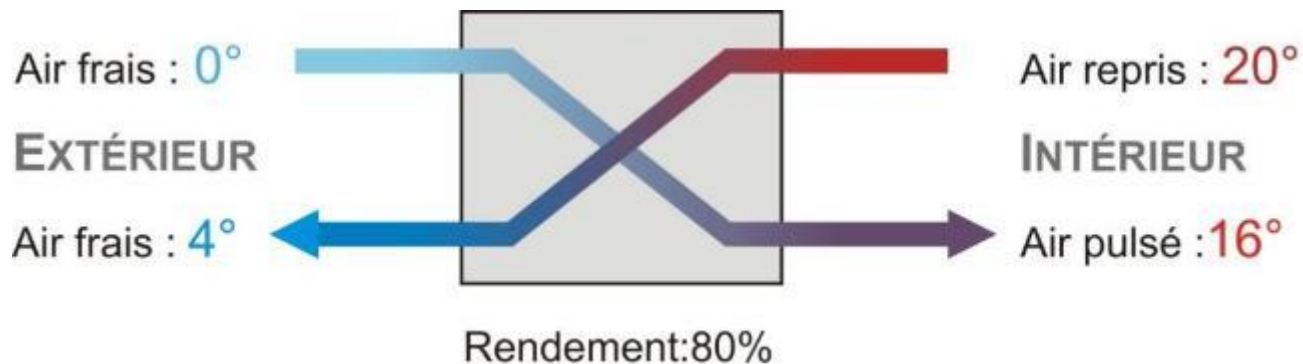
$$\eta_x = \frac{x_{22} - x_{21}}{x_{11} - x_{21}} \Rightarrow \text{Voor de vochtigheid}$$

Verliezen door hygiënische ventilatie

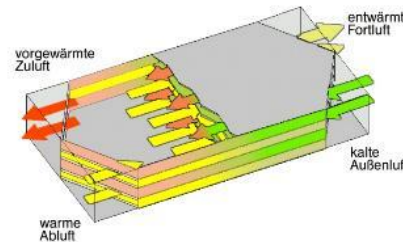
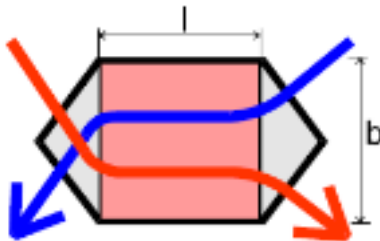
- ▶ Voorbeeld: woning met 300 m³/u bij een buitentemperatuur van 0°C
 - Zonder recuperatie: verliezen van **2024 W**
 - Met recuperatie: verliezen van **408 W**

⇒ **Verliezen gedeeld door 5!**

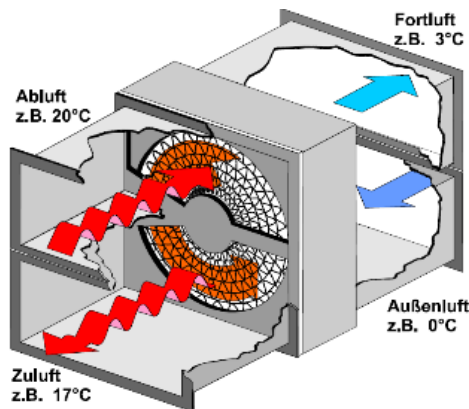
Warmtewisselaars

- ▶ De meest voorkomende
 - Tegenstroom-platenwarmtewisselaar

$$\eta = 80 - 90 \%$$

- (Niet-)hygroscopische roterende warmtewisselaar

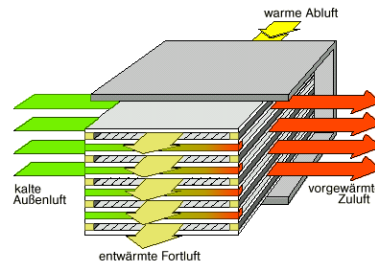
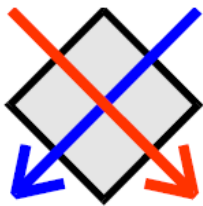

$$\eta = 50 - 70 \%$$

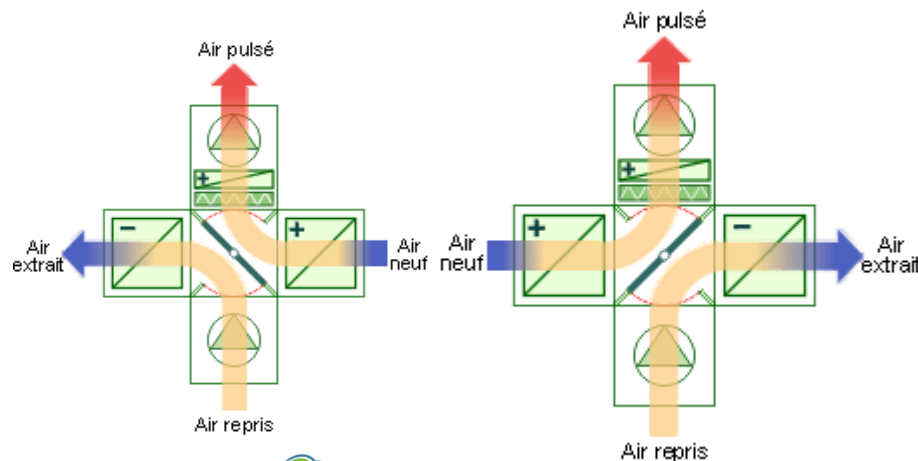
Warmtewisselaars

- Andere types
 - Kruisstroom-platenwarmtewisselaar

$$\eta = 70 - 80 \%$$

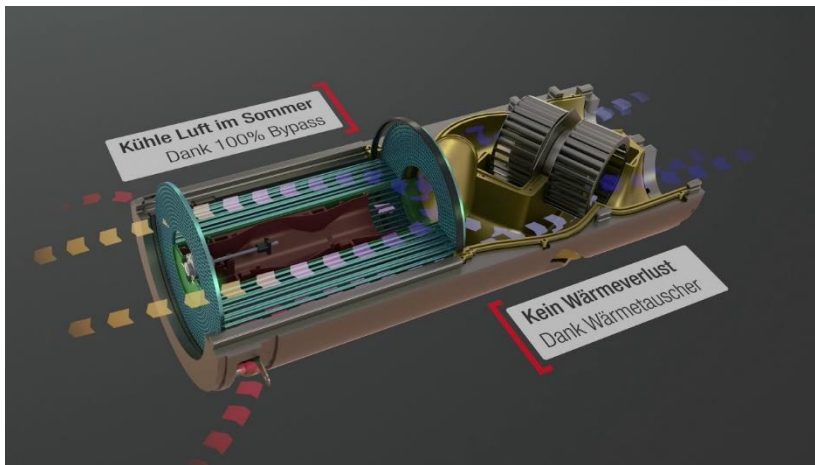
- (Niet-)hygroscopische statische warmtewisselaar

$$\eta = 75 - 92 \%$$

Gedecentraliseerd systeem met dubbele stroom en warmteterugwinning

Bron: Wolf

$\eta \pm 70 \%$

Bron: Airria

INLEIDING

- Uitdagingen
- Ongunstige opties
- Basisprincipes

DE SYSTEMEN

DE COMPONENTEN

- Toevoer-, doorstroom- en afvoerinrichtingen
- Warmteterugwinning

HET VENTILATIENET

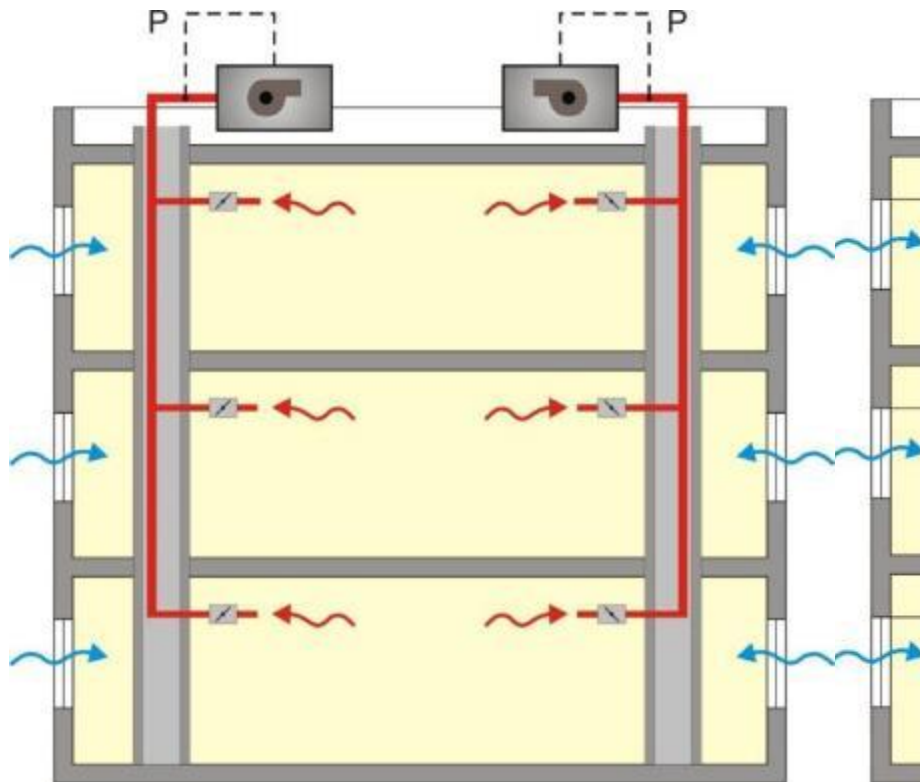
- **Centralisatie/decentralisatie**

ENERGIE

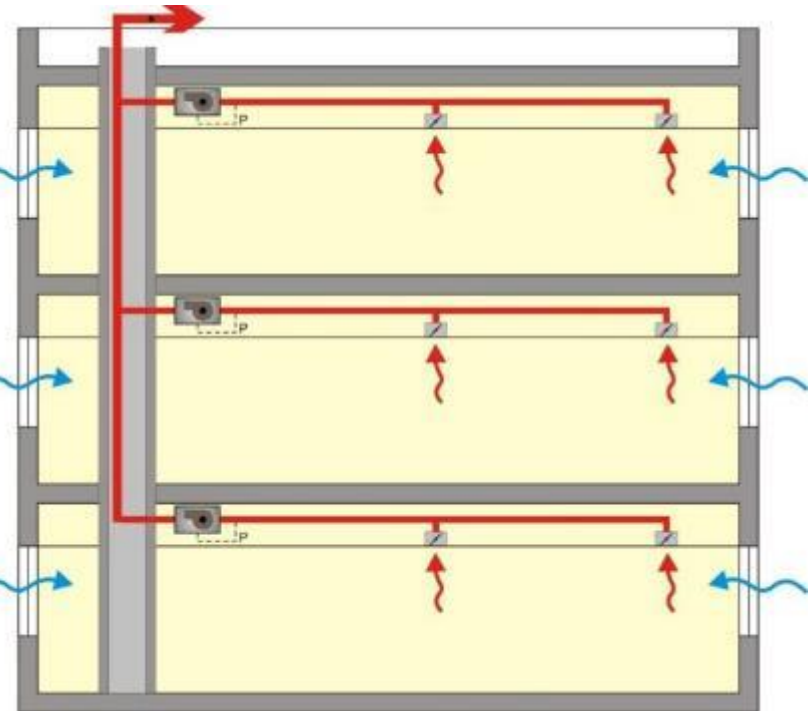

System C

Collectieve installatie

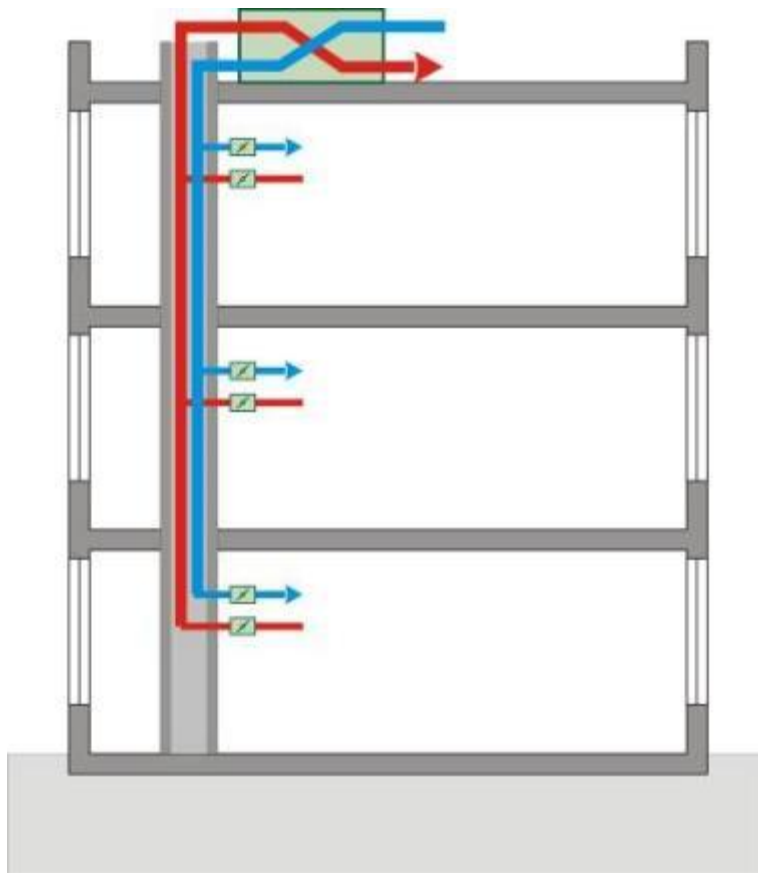

Individuele installaties

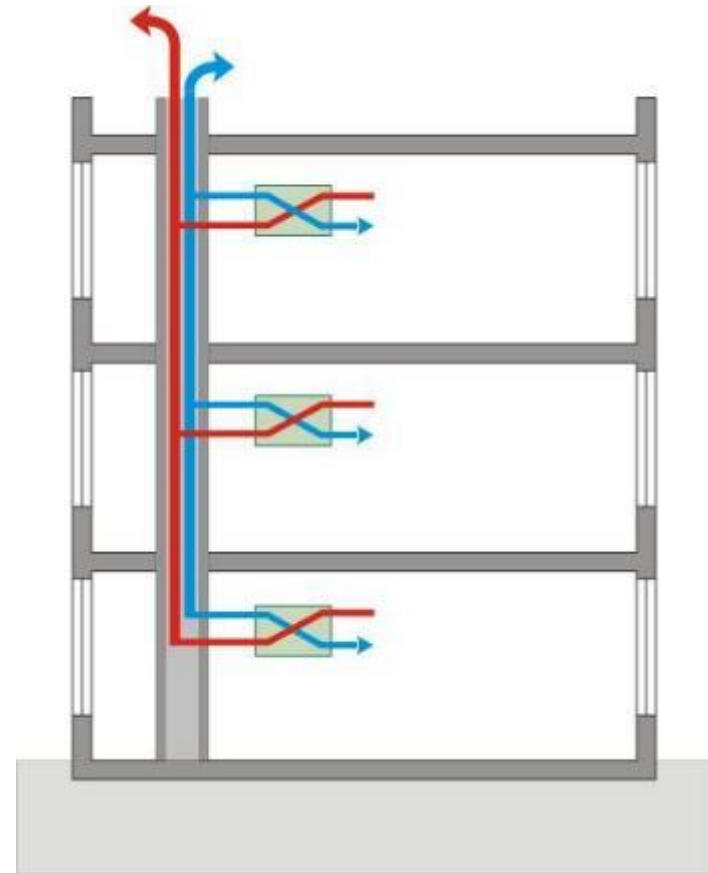

Systeem D

Collectieve installatie

Individuele installaties

INLEIDING

- Uitdagingen
- Ongunstige opties
- Basisprincipes

DE SYSTEMEN

DE COMPONENTEN

- Toevoer-, doorstroom- en afvoerinrichtingen
- Warmteterugwinning

HET VENTILATIENET

- Centralisatie/decentralisatie

REGELING

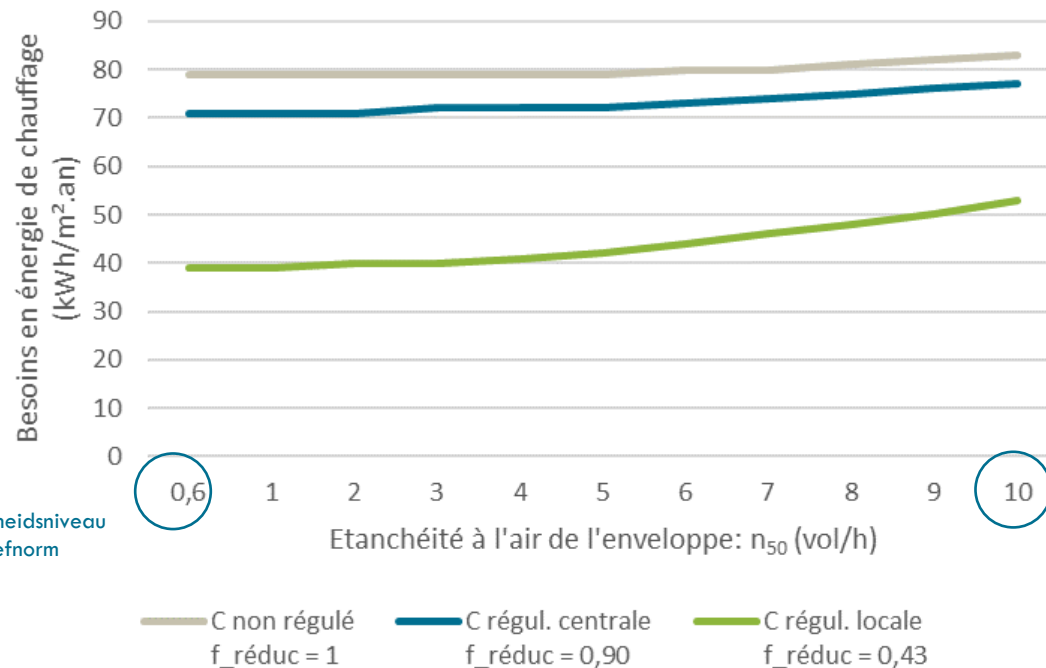

45 VENTILATIE / LUCHTDICHTHEID / REGELING

Beperken van warmteverliezen (gestuurde ventilatie)

- Energiebalans: impact van het ventilatiesysteem en de regeling op de verwarmingsbehoefte
- Geval 1: Ventilatie met enkelvoudige stroom

⇒ **Belang van de regeling**

Balans gebouw "RODE DRAAD"

$$U_{\text{gem, opake scheidingsconstructies}} = 0,12 \text{ W/m}^2\text{K}$$

$$U_{\text{gem, vensters/deuren}} = 1 \text{ W/m}^2\text{K}$$

Komt in dit geval overeen met
 $v_{50} = 12 \text{ m}^3/\text{u.m}^2$

Berekening "Balans gebouw RODE DRAAD"
 op basis van het PHPP
 Bron: écorce

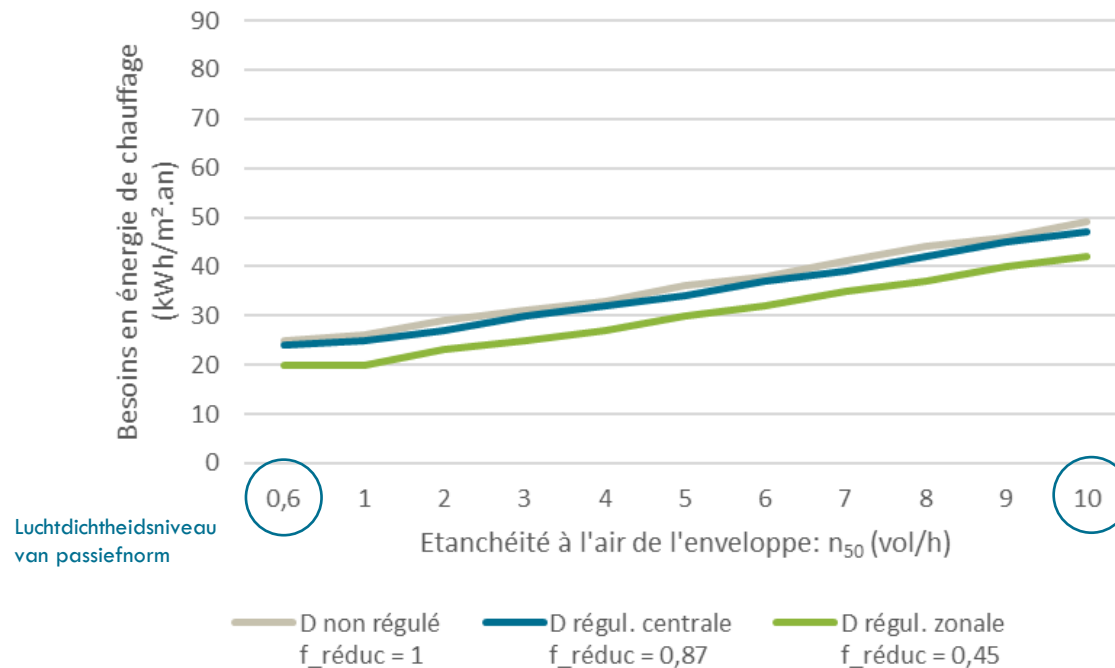
46 VENTILATIE / LUCHTDICHTHEID / REGELING

Beperken van warmteverliezen (gestuurde ventilatie)

- Energiebalans: impact van het ventilatiesysteem en de regeling op de verwarmingsbehoefte
- Geval 2: Ventilatie met dubbele stroom

⇒ **Belang van een performante luchtdichtheid van de gebouwschil**

⇒ **Belang van de regeling**

Balans gebouw "RODE DRAAD"

$$U_{\text{gem, opake scheidingsconstructies}} = 0,12 \text{ W/m}^2\text{K}$$

$$U_{\text{gem, vensters/deuren}} = 1 \text{ W/m}^2\text{K}$$

Komt in dit geval overeen met
 $v_{50} = 12 \text{ m}^3/\text{u.m}^2$

Berekening "Balans gebouw RODE DRAAD"
op basis van het PHPP
Bron: écorce

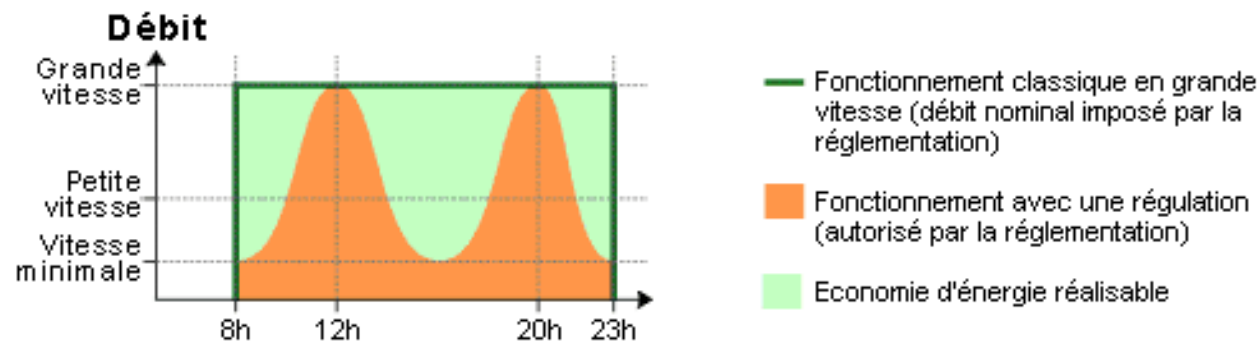

Hoe?

- ▶ Met een klok
- ▶ Volgens bezetting
- ▶ Met voelers en sensoren (luchtkwaliteit)

Waarom?

- ▶ Verlagen van het energieverbruik
 - Elektriciteitsverbruik van de groep $\searrow$
 - Energieverliezen door ventilatie $\searrow$

Bron: Energie +

- ▶ De ventilatie speelt een belangrijke rol op het niveau van comfort, en ook voor de gezondheid van de bewoners en het gebouw. Men moet er zo vroeg mogelijk in het project rekening mee houden.
- ▶ Ventilatie = energieverlies maar onmisbaar
- ▶ 4 systemen:
 - A: natuurlijke toevoer + natuurlijke afvoer
 - B: mechanische toevoer + natuurlijke afvoer
 - C: natuurlijke toevoer + mechanische afvoer
 - D: mechanische toevoer + mechanische afvoer
- ▶ De mechanische ventilatie met dubbele stroom maakt het mogelijk de luchtkwaliteit te handhaven en tegelijk de debieten te beheersen en de energieverliezen te beperken door een warmtewisselaar

Gids Duurzame Gebouwen

www.gidsduurzamegebouwen.brussels

- ▶ Thema Energie

[Dossier | Een energie-efficiënt ventilatiesysteem ontwerpen](#)

Websites

- ▶ [Energie+ | Ventilation double flux](#)

- ▶ [Buildwise | Infofiches ventilatie van gebouwen](#)

Publicaties

- ▶ Norm NBN D50-001 (1): dimensionering (residentieel)
- ▶ Norm NBN EN 15251: gebruik en comfortcriteria (tertiair en residentieel)

Opleidingen en seminars

- ▶ Schrijf u in voor de door Leefmilieu Brussel georganiseerde opleidingen
<https://leefmilieu.brussels/opleidingenduurzamegebouwen>

Ventilatie: Ontwerp en regeling

- ▶ Raadpleeg [gratis](#) alle documentatie!

Julie RENAUX

Projectingenieur
écorce sa

☎ + 32 4 226 91 60

✉ info@ecorce.be

BEDANKT VOOR UW AANDACHT

